

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VR-Yhtymä Oyj (jäljempänä ”VR”) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisessa asiassa ja toteaa kannanottona seuraavaa:

Tartuntatautilaki

71 § Henkilöliikenteen liikennevälineitä koskevat hygieniatoimenpiteet epidemian leviämisen ehkäisemiseksi

Tartuntatautilain 71 pykälässä annetaan Liikenne- ja viestintävirastolle toimivaltuus tehdä päätös, jolla veloitetaan liikennöitsijä huolehtimaan hygieniatoimenpiteistä liikennevälineissä tilanteessa, jossa hyvinvointialueen, HUS-yhtymän tai Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan on tarpeellista arvioida toimenpiteitä julkisessa henkilöliikenteessä yleisvaarallisen tai sellaiseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisyä varten. Päätös on mahdollista tehdä enintään kuuden kuukauden ajaksi kerrallaan.

Toimenpiteet sisältävät muun muassa liikennevälineen matkustajatilojen ja pintojen puhdistusta, matkustajille tarjottavia mahdollisuuksia riittävän hygieniatason ylläpitämiseksi sekä toimintaohjeiden antamista matkustajille tartuntojen leviämistä ehkäisevistä käytänteistä.

VR pitää tarkoituksenmukaisena tartuntatautilakiin esitettyä portaittaista lähestymistapaa, jossa ensisijaisena keinona tartuntojen ehkäisemiseksi yleisvaarallisessa tartuntatautilanteessa esitetään hygieniatoimenpiteitä.

Covid-19-epidemian aikana VR kiinnitti omassa toiminnassaan erityistä huomiota matkustushygieneiaan sekä turvaetäisyyksiin ja noudatti THL:n antamia suosituksia. VR:llä oli käytössä yli 100 toimenpidettä, joilla edistettiin sekä asiakkaiden, että henkilökunnan terveysturvallisuutta. Toimenpiteet sisälsivät muun muassa junien ja muiden tilojen tehostettua siivousta desinfiioivilla puhdistusaineilla ja -laitteilla, käsidesin asettamista saataville junissa, joustoa matkustamisen ehtoihin sekä toimintaohjeiden välittämistä asiakkaille junissa. Tehostetut hygieniatoimenpiteet otettiin käyttöön myös VR:ään kuuluvassa Pohjolan Liikenteen linja-autoliikenteessä.

Ottaen huomioon Covid-19-epidemian aikaiset nopeat muutokset epidemiatilanteessa, VR pitäisi tärkeänä, että viranomaisten tekemät päätökset hygieniatoimenpiteiden edellyttämiseksi olisi mahdollista tehdä myös kuutta kuukautta lyhyemmälle ajanjaksolle ja tarvittaessa päätöksen voimassaoloaika olisi päätettävissä ennenaikaisesti.

73 § Määräys hygieniatoimien tehostamisesta henkilöliikenteen liikennevälineissä

Tartuntatautilain 73 pykälässä annetaan Liikenne- ja viestintävirastolle mahdollisuus tehdä toiminnanharjoittajaa velvoittava päätös, jonka mukaisesti liikennevälineitä käyttävien henkilöiden ja seurueiden välistä tartuntataudin leviämistä olisi mahdollista ehkäistä. Päätös olisi mahdollista tehdä tilanteessa, jossa hyvinvointialueen, HUS-yhtymän tai Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion perusteella tartuntatautilain 71 pykälässä tarkoitetut toimet ja toiminnanharjoittajan tavanomaisessa toiminnassaan toteuttamat siivous- ja muut hygieniatoimet eivät olisi riittäviä yleisvaarallisen tai sellaiseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Kyseinen päätös voitaisiin tehdä enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan ja se olisi mahdollista kumota välittömästi, mikäli päätöksen perusteena olleet edellytykset eivät enää täytyisi.

Toimija voisi toteuttaa veloitteensa rajoittamalla asiakasmäärää, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin tai muilla toiminnan erityispiirteet huomioon ottavilla keinoilla. Lisäksi toimijan tulisi laatia hygieniasuunnitelma käytännön toteutuksesta.

VR pitää kannatettavana, että tartuntatautilain 73 pykälän nojalla annettujen päätösten voimassaoloaika on rajattu enintään kolmeen kuukauteen ja että päätökset on mahdollista kumota välittömästi, ottaen huomioon Covid-19-epidemian aikaiset nopeat muutokset epidemiologisessa tilanteessa.

VR pitää perusteltuna, että hallituksen esityksessä toimenpiteet tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi on määritelty eteneviksi portaittain toimijoita koskevien toimenpiteiden vaikuttavuuden ja laajuuden osalta. Lisäksi VR pitää kannatettavana, että pykälässä 73 mahdollistetaan henkilöliikenteen toimijan toiminnan erityispiirteiden huomioon ottaminen sekä erilaiset toimintatavat hygieniatoimien tehostamiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan toimija voisi toteuttaa toimenpiteet tavalla, joka soveltuu hänen toiminnassaan käytettävien liikennevälineiden ominaisuuksiin kuten kokoon, rakenteisiin, asiakaspaikkojen sijaintiin ja asiakkaiden tavanomaiseen toimintaan tilassa. VR toteaa, että kyseinen kirjaus mahdollistaa erilaisten liikennevälineiden ja toimintojen luonteen huomioimisen velvoitteiden käytännön toteutuksen yhteydessä.

VR haluaa tässä yhteydessä nostaa esiin kaukoliikennejunien ravintolapalvelut. Covid-19-epidemian aikana junien ravintolapalveluihin kohdistui rajoituksia, joiden vuoksi jouduttiin määräaikaisesti joko sulkemaan palvelut kokonaan tai rajoittamaan asiakaspaikkoja. Ottaen huomioon, että juna on itsessään ympäristö, jossa asiakkaat jo oleskelevat, VR esittää harkittavaksi, saavutetaanko ravintolapalveluiden sulkemisella tai asiakaspaikkojen rajoittamisella kyseisessä toimintaympäristössä lisähyötyjä. VR esittää, että junien ravintolavaunujen osalta otettaisiin huomioon hallituksen esityksen mukaisesti liikennevälineen ominaisuudet sekä asiakkaiden tavanomainen toiminta tilassa ja sallittaisiin ravintolapalveluiden tarjoaminen junissa, huolimatta muuhun ravintolatoimintaan mahdollisesti kohdistetuista rajoituksista.

Matkustajaliikenteessä ja yhteiskunnassa yleisemmin on viime vuosina korostunut yksilön vastuu ja omavalvonta. Epidemian torjuntatoimet voidaan hallituksen esityksen mukaan suhteuttaa tähän tosiasiaan, eikä esimerkiksi velvoiteta liikennöitsijää toimenpiteiden noudattamisen valvontaan.

Vaikutukset liikennöitsijöiden toimintaan

VR toteaa, että esitetty sääntely vahvistaa viranomaisten toimivaltuuksia tilojen, kaluston ja henkilöstön osalta, mikä voi käytännössä lisätä mahdollisuutta toimenpiteisiin, joiden vaikutukset liikennöitsijöiden toimintaan ovat merkittäviä.

Hallituksen esityksen mukaan liiketoiminnan harjoittaja on oikeutettu kohtuullisiin korvauksiin merkittävien vaikutusten osalta muuhun lainsäädäntöön viitaten. VR pitäisi tarpeellisena selvittää kokonaiskuvaa korvausten rakenteesta, esimerkiksi huomioidaanko mahdollisissa korvauksissa henkilöstön karanteeneista aiheutuvia välillisiä kustannuksia. VR toteaa, että Covid-19-epidemian aikana henkilöstöön kohdistuneet karanteenimääräykset sekä ylimääräiset siivouskustannukset aiheuttivat liikennöitsijöille huomattavia kustannuksia.

VR pitäisi aiheellisena arvioida, onko perusteltua, että joukkoliikenteeseen määräyksiin kohdistuvat hygieniatoimenpiteet mahdollisesti luokiteltaisiin käytännössä matalan kynnyksen toimenpiteiksi liikennöitsijöille. Tähän liittyen VR toivoo, että esityksen valmistelun yhteydessä olisi laadittu tarkempi kokonaisvaltainen analyysi Covid-19-epidemian aikaisista matkustajamääristä aikajanalla, jossa olisivat näkyneet merkittävimmät viranomaispäätökset sekä liikennöitsijöiden toteuttamat toimenpiteet. Edellä mainitun osalta hallituksen esityksessä todetaan ainoastaan yleisluontoisesti

matkustajamäärien laskun johtuneen useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta ja esitetään hygieniatoimia toimenpiteenä epidemian hillitsemiseksi.

Asiakasmäärien rajoittaminen joukkoliikenteessä

VR haluaa tässä yhteydessä kiinnittää erityistä huomiota asiakasmäärien rajoittamista koskeviin toimenpiteisiin, joiden toteuttaminen juna- ja linja-autoliikenteessä on käytännössä mahdotonta joukkoliikenteen avoimen luonteen vuoksi. VR katsoo, että juna- ja linja-autoliikenteessä on mahdollista ottaa käyttöön muita, esimerkiksi hygieniaan liittyviä tehokkaita toimenpiteitä tartuntatautien leviämisen hillitsemiseksi matkustajamäärien rajoittamisen sijaan.

Liikenteeseen kohdistuvia mahdollisia rajoituksia tulisi VR:n näkemyksen mukaan arvioida ja koordinoita valtakunnallisesti siten, että niiden vaikutukset huomioidaan yli maakunta- ja hyvinvointialuerajojen. Junaliikenteen luonne ei mahdollista alueellisten rajoitusten tarkoituksenmukaista soveltamista. Kaukoliikenteen junat liikennöivät kaupunkien ja alueiden välillä, eikä liikenne ole sidottavissa yksittäisiin hallinnollisiin alueisiin. Vastaavasti myös taajamajunaliikenne voi ylittää kunta- ja aluerajoja. Tämän vuoksi alueelliset rajoitukset ovat käytännössä vaikeasti toteutettavia ja voivat johtaa epä johdonmukaisiin vaikutuksiin liikennejärjestelmässä.

VR katsoo, että joukkoliikenteen matkustajamäärärajoitusten tulisi olla viimesijaisesti käyttöön otettava keino. Liikennettä koskevien rajoitusten terveydellinen hyöty on nykytiedon valossa rajallinen, mutta rajoitustoimien vaikutus yksilöiden vapaaseen liikkumiseen on suuri, huomioiden myös heijastevaikutukset elinkeinoelämään. Liikenteen rajoittaminen heijastuisi myös huoltovarmuuteen, mikäli tartuntataudin torjuntatyöhön osallistuvien terveydenhuollon ja muiden yhteiskunnan kriittisten työntekijöiden työhön pääsy hankaloituisi.

Liikenne- ja viestintäviraston rooli

VR pitää tarkoituksenmukaisena, että hallituksen esityksessä Liikenne- ja viestintävirastolle on osoitettu vastuuviranomaisen rooli pykälässä 71 koskien hygieniatoimenpiteitä henkilöliikenteessä sekä pykälässä 73 hygieniatoimien tehostamisen osalta. Liikenteen hallinnonalalla toimivalla Liikenne- ja viestintävirastolla on tarvittavaa asiantuntijuutta eri liikennemuotojen erityispiirteiden osalta.

VR-Yhtymä Oyj

Lähdetuoma Tanja
VR Group